DISPUTATIO DE ÆSTIMATIONIBUS.

QVAM

Deo juvante & fortunante

SUB PRÆSIDIO

Amplißimi & Consultissimi Viri,

Dn. ORTOLPHI FOMANNI

J. U. D. Facultatis Juridicæ in Academia Jenensi Senioris & Prof. pub. nec non provincialis Curiæ & Scabinatus ibidem Assessoris digniss. promotoris sui observandiss.

Pro summo gradu in utroq; jure consequendo,

publicè discutiendam proponit:

CHRISTOPHORUS PINCKERUS

MISNENSIS.

Ad diem 13. Junij.

Jenæ, TYPIS IOHANNIS VVEIDNERI.

ANNO M, DC, XVIII.

VIRO MAGNIFICO, AMplißimo, Clarißimo & Consultißimo:

Dn. THEODORO MÖSTELIO, J.U.D. JUDICII APPELlationum, quod Dresdæ habetur, Assessori primario, Consuli item & Scabino Lipsensi eminentiss.

Patrono & promotori meo omni observantiæ studio perpetuum honorando

Hanc disputationem inauguralem

Offert & dedicat:

Christophorus Pinckerus, Misnensis.

DE ÆSTIMATIONIBUS.

THESIS I.

CUm debitores ſæpè juſtam cauſam afferant, ob quam rem debitam utiq; præſtare non poſſint; tùm quod ea peremta, tùm quod in alterius ſit dominio, nec, niſi immenſo precio redimenda; æquiſſimum eſt, ex ea cauſa præſtari æſtimationem.

l. Si domus 71 §. qui confitetur 3. de leg. 1. Succedit enim æſtimatio loco rei, & pro ipſa habetur. *l. Si ipſa res 18. in fin. D. quod met. cauſa. l. quemadmodum* 38. *D. de nox. act. l. Si alii uſus* 42. *§. 1. in fin. D. uſufr. l. fin. C. de fideic. libert.*

II.

Fit autem æſtimatio pro ſubjecta re-

rum & contractuum, ex quibus illæ debentur, materia diversimodè.

III.

Nam ratione contractuum aliud tempus inspicitur, cùm æstimatio rei ex contractu stricti juris debitæ facienda est: aliud, cum res ex judicio bonæ fidei debetur.

IV.

Ratione rerum alia æstimatio legibus est definita: alia officio judicis, alia juramento partis, alia deniq; boni viri arbitratu determinanda.

V.

Quando mercis ex contractu stricto debitæ æstimatio iniri debet, subdistingvitur, an obligationi dies adjectus fuerit, nec ne.

VI.

Ubi dies adjectus est, æstimatio fit inspecto eo tempore, quo dari debuit. Et

hoc

hoc commune eſt tàm bonæ fidei, quàm ſtricti juris judiciis.

Ratio, quia ex dici adjectione apparet, id actum fuiſſe inter contrahentes, *l. vinum 22. de reb. cred. l. ult. de cond. tritic. l. Si Calendus 11. de re jud. l. quoties 59. de V. O. l. hominem 37. mandati.* Et facit ea adjectio temporis, ut promiſiſſe videatur debitor, quanti creditoris interforet, ſi ad diem non ſolveretur, *d. l. Si Calendis. l. ſi fundum certo die 114. de V. O.*

VII.

Si dies non eſt adjectus obligationi, præcisè inſpicitur tempus litis conteſtatæ.

d. l. vinum 22. de reb. cred l. Sed mihi 3. §. in hac actione 2. D. Commodat. d. l. hominem. l. ult. D. de cond. tritic. Ratio aſſertionis hujus ea eſt, quæ Papiniano potiſſimum placuit, quod quale quid eſt, cum petitur, tale etiam dari debet, *l. 2. ff. de uſur.*

VIII.

Quo caſu valdè controvertitur, An etiam moræ ſit habenda ratio? Statuimus, nec ejus, quæ præceſſit, nec ejus, quæ ſecuta eſt litis conteſtationem, ullam haberi rationem.

Illius propterea, quia licet mora intervenerit, ſive per judicialem, ſive per extrajudicialem interpella-

ſionem commiſſa, tamen nec uſuræ, nec intereſſe debentur. Nihil enim amplius eſt in obligatione præter ipſam rem, aut quantitatem, quæ debetur, *l. 3. C. de uſur. l. Titius 24. de præſcr. verb.* Et ſicut in ſtrictis judiciis non locus eſt officio judicis, *l. quicquid aſtringendæ 99 de V. O.* ita nec mora poteſt inducere uberiores præſtationes, & facere, ut plus ſit in condemnatione, quàm obligatione principali, quia omnis obligatio æſtimatur, viresq; ſuas accipit ex eo tempore, quo contrahitur, etiam tùm, quando contrahitur ſub conditione, *l. filiusfamilias 76. de V. O.* Unde nec æſtimatio, quanti plurimi res fuit à die moræ, in condemnationem deduci poteſt, quia quemadmodum ſemel tantum debetur frumentum, quod non niſi ſemel in obligatione poſitum eſt, *l. ſi ſterilis 21. § cum per venditorem, D. de act. emti*, ita in eo æſtimando non niſi unius temporis præciſe ratio haberi poteſt.

Moræ quæ ſecuta eſt litis conteſtationem, ideò non poteſt haberi ratio, quia novatio illa, quæ per conteſtationem fieri dicitur, non immutat naturam obligationis, ex quâ primò agi cœptum eſt, ſed manet ejuſdem conditionis actio, *l. aliam 29. D. de novationibus.*

IX.

Quando ſpecies debetur ex contractu ſtricti juris, æſtimatio ejus fit inſpecto moræ commiſſæ tempore.

Hic

Hic enim periculum subest, ne species pereat, eaq; perempta debitor liberaretur, *contra l. hominem 37. ff. mand.* quod aliàs contingit, si ante moram incommissam perierit, *l si ex legati 23. l. si servum 91. §. sequitur, de V. O. l. qui decem 72. de solut.* Hinc apparet ratio differentiæ, ob quam aliud in merce, & aliud in specie debita receptum videmus, quia illa functionem recipit in suo genere, nec potest perire, ut species, *l. incendium 11. C. si cert. pet.* Deinde fit tantùm minoris æstimationis, non verò deterior. Cum autem res deterior redditur, perinde habetur, ac si reddita non esset, *l. sed mihi 3. §. 1. ff. Commod.*

X.

De fructibus hoc loco quæritur, an in condemnationem veniant? Affirmatur.

Quamvis enim fructus jam percepti & à solo separati sint accessiones fundi, nec fundus ipse aut pars ejus, *l. fructus 44. de R. V. l. fundi 17. de act. emt.* ideoq; nec debeantur ex contractu stricti juris, si stricto & summo jure agatur: tamen *juxta l. 2. & l. videamus 38 §. 7. de usur.* ex æquitate receptum est, ut præstentur tanquã causa, id est, quod actor habiturus erat, si petitionis tempore rem debitam accepisset, *l. Julianus 17. §. 1. l. præterea 20. D. de rei vind.* Nam fructus ex fundo percepti ipsi fundo accepto feruntur, *l. in fidei commissaria 18. ad S. C. Trebell.* & sunt accessiones

natu-

naturales, quod in usuris & eo, quod interest, secus se habet, quia usuræ magis ex jure, quàm ex re percipiuntur, *l. si navis 62. de R. Vind.*

XI.

Si res fungibilis debeatur ex contractibus bonæ fidei, inspicitur non solum tempus litis contestatæ, sed etiam rei judicatæ, si eo tempore pluris res fuit.

l. 3. §. in hac, ff. Commod. l. 3. §. ult. D. de act. emt. Ratio hæc est, quia in bonæ fidei judiciis non tàm inspicitur, quid debeatur, quàm quid ex bona fide præstari æquum sit, *l. Lucius 24. l. bona fides 31. ff. Depos. l. quia tantundem 7. juncto §. ult. l. præcedentis, ff. de neg. gest.* Apertissimè autem æquum est, præstari creditori, utro tempore res pluris fuit, quia sive data esset eo tempore, quo dari debuit, haberet eam creditor: Si data non esset, saltem hodiè dandum est, quod jam ante dari oportuit, *l. Si sterilis 21. §. Cum per venditorem 3. de act. emt.*

XII.

Hoc loco in dubium vocatur, an in æstimanda merce ejus temporis, quod inter moram, quæ per judicialem interpellationem commissa est, & condemnatio-

nem

nem intercedit, ratio haberi debeat? Negatur.

Quia æstimatio quanti plurimi nõ poteſt ad aliud tempus accommodari, quàm quo vel petitur, vel adjudicatur, *l. 2. de uſur. l. Si Calendis 11. in fin. de re jud.* Habetur enim pro re ipſâ, quæ debetur. Unde fit, ut rem ipſam quidem peti oporteat, ſed tamen æſtimatio præſtetur, *l. 91. §. ult. de V. O. l. fundum 28. de novat.* Deinde, quia totum medium tempus debitori quamlibet moroſo immune eſt à periculo præſtandæ majoris æſtimationis, non verò à præſtationibus acceſſionum à judice propter moram ſecundum diſtinctiones diverſaſq; qualitates actionum adjudicandarum, *l. videamus 38. juncta l. mora 32. §. in bonæ fidei, ff. de uſur.*

X III.

Præcedenti cohæret hæc quæſtio, an non ejus æſtimationis uſuræ ſaltem aut intereſſe à tempore moræ debeatur? Et hoc negatur.

Uſuræ non debentur, quod, quamdiu res judicata non eſt, ignoratur, quid & quantum futurum ſit in debito. Nam in debito id eſſe intelligitur, quod eſt in judicato, *l. Si fundus 16. §. Si pluris D. de pign.* in quo condemnationem quoq; ad tempus rei judicatæ, ſi debitum eo tempore pluris eſſet, dirigi oporteret *l. 3. § in hac ff. Commod. l. 3. §. ult. de act. emt.* Deinde, cum non entis nullæ ſint qualitates, nullæ quoq; poſſunt

usuræ esse ejus rei, quæ nondum debetur, nec certa est. Insuper etiam debitori imputari non potest, quod ante sententiam non obtulerit debitam quantitatem, quia ignoravit eam. Mora enim in solvenda merce contracta est, non autem in ejus æstimatione, unde etiam usuræ deberi non possunt, *l. cum quidam* 17. §. *si pupillo, ff. de usur.*

Interesse quod spectat, exigi nec illud poterit, nisi quando solutioni locus & dies dictus est, & ratione pecuniæ debetur, *l. 3. D. de eo, quod cert. loc. d. l. Si Calendis.*

XIV.

Si species ex contractu bonæ fidei debita peremta fuerit, & ejus æstimationem præstari oporteat, itidem inspicitur, an litis contestatæ, an verò rei judicatæ tempore pluris fuerit: hoc saltem excepto casu, quando ea periit post sententiam.

Tunc enim æstimatio ad tempus mortis referri debet, sed ita, ne novissimum vitæ instans spectetur, *l. pen. D. de cond. tritic.*

XV.

Hic dubitatur, an æstimatio ejus hominis, quem pro me quis dari fidejussit & solvit, si mandati agat, ad fidejussionis, an verò solutionis tempus referenda sit? Solutionis tempus inspici debere asserimus.

Ratio

Ratio assertionis nostræ hæc est, quia cum mandatarius neq; lucrum, nec damnum, quod pro alio suscepit, ferre debeat, *l. idemq. 10. §. si ex fundo & seq. D. mandati, l. ex mandato 20. eod.* hoc solummodo inspiciendum est, quid ei absit, *l. inter 26. §. abesse & §. praeterea, juncta l. si verò 12. §. si mihi mandaveris, l. si quis alicui 27. §. impendia & pass. D. eod.* Quod melius sciri nequit, quam si ad tempus solutionis æstimatio referatur.

Aliud est, cum intervenit stipulatio, quia tunc non solutionis, sed litis contestatæ tempus inspici debet, *juxta l. hominem 37. mand.*

XVI.

Superiori confinis est illa notabilis & à Doctoribus ambiguè disceptata quæstio, An, cum quis mercem in diem stipulatus fidejussorem acceperit, stipulationis an verò fidejussionis tempus in æstimatione observandũ sit? Rationi juris magis cõsẽtanea videtur hæc opinio, ut id tẽpus spectetur, in quod, ut solveret, se obligavit.

l. cum quis 23. de O. & A. Facit, quod hac in parte eadem loci & temporis est ratio, *l. ult. de cond. trit. d. l. vinum 22. de reb. cred.*

XVIII.

Sed speciem primò puta fundum aut aliud quiddam, mox quanti illud sit, stipulatus cujus temporis æstimationem

consequatur, quæritur ? Statuimus eam, quæ fuit tempore contractus.

l. fundum Cornelianum 28. *de novat.* Ubi enim obligatio præstandæ æstimationis statim oritur, illius non immerito habetur ratio, maximè quando ita concepta est stipulatio.

XVII.

An verò auctâ post condemnationem æstimatione debitor liberetur persolvendo eam, quæ fuit tempore condemnationis, non ineptè quæritur? Negatur.

Quia semel condemnatus quotidiè condemnari intelligitur, quousq; satisfaciat judicato, exemplo eius, quod traditum est de fure *in l. in re* 8. §. *1. de cond. furt.* Deinde quia injuria victori fieret, si quandocunq; post sententiam præsentem æstimationem peteret, nec audiretur, quam tamen aliàs haberet, si debitor condemnatus judicato paruisset, aut perperam provocasset, *l. 3. de usur.*

XIX.

De arbitrariis judiciis certum est, quod in iis æstimatio eodem fiat modo, quo in bonæ fidei judiciis.

Ratio, qui in illis tantundem potest arbitrium judi-

judicis, quantum in his ejus officium, aut in strictis nominatim facta interrogatio, *l. quia tantundem 7. de neg. gest. l. Titius 34. de praescr. verb.*

XX.

Et haec quidem generaliter de aestimationibus in strictis & bonae fidei judiciis ineundis dicta sufficiant. Videamus nunc in specie de rerum quarundam aestimationibus.

XXI.

Legitimae, quae ex ascendentium bonis debetur descendentibus, & contra, aestimatio lege definita, & pro numero liberorum vel triens est vel semis portionis ab intestato contingentis.

l. cum quaeritur 6. l. parentibus 8. & l. quae nuper 31. C. de inoff. test. Idq; etiam de jure Sax. observatur. In quo tamen singulare est, quod ex iis feudis, quae pro pecunia ex venditione bonorum allodialium & quidem omnium redactâ noviter emta sunt, liberis, cum duo sunt vel tres, quarta, aut, cum quatuor vel plures sunt, triens loco legitimae cedit, *per Nov. Const. Elect.*

XXII.

Ubi legitima in nummis testamento

relicta est, quorum æstimatio alia fuit testamenti facti, alia mortis, alia petitionis tempore, solum testamenti tempus inspicitur.

L. uxorem 41. §. testamento, de leg. 3. l. si ita esset 7. de auro & arg. leg. Cum enim testamento facto idipsum præstandum sit, quod præstari testator voluit, non de alia nummorum æstimatione cogitasse dici potest, quàm quæ tunc erat, cùm testabatur.

XXIII.

Quando verò ab intestato debetur ei, qui vel per propriam renunciationem, aut qua alia ratione exclusus est, tunc attenditur tempus mortis.

Anterius enim tempus hoc casu nullum est, quod spectari possit, quia legitima debetur ex comparatione portionis hereditariæ. De hæreditate verò quæri non potest vivo patre, *l. 1. §. si impubere D. de collat. bon. l. cum quæritur 6. C. de inoff. test. l. 2. §. ult. ff. de his quæ ut indignis auf.*

XXIV.

Num verò in ponenda ratione legitimæ actionum hæreditariarũ facienda sit æstimatio, non incongruè quæritur? Affirmatur.

Æstimatio

Æstimatio tamen ea hoc modo fieri debet, ut non inspiciatur, quid tandem post varios litium anfractus ex iis redactum sit, sed quanti ab initio vendi & æstimari potuerit, detracto sc. dubii eventus periculo & sumtuum metu, *l. eo tempore* 50. *& l. quod debetur* 51. *D. de pecul.* Actionis enim emolumentum illud intelligendum est, quod superest deductis sumtibus litis in eam rem vel instituendæ vel institutæ, quemadmodum etiã fructus dicuntur deductis expensis, *l. si quid possessor* 31. *§. sicut autem, l. heres furiosi* 51. *D. de petit. her. cum simil.*

XXV.

Dotis non eadem est, quæ legitimæ, æstimatio.

Quamvis enim nonnulli dotem congruam eam intelligant, quæ legitimæ portioni responderet, si pater tùm moreretur, *l. quoniam novella* 29. *C. de inoff. test.* secus tamen est, quia fieri non potest, ut vivo patre dos in locum legitimæ succedat, quia nulla dum ex bonis ejus debetur, *d. l.* 1. *§. si impuberi, D. de coll.*

XXVI.

Nam dotis æstimatio fit inspecto tempore constitutionis.

Est enim hoc perpetuum & generale, ut quando nihil obstet aliud, contractus tempus spectari oporteat, *L. Rutilia* 69. *de contr. emt. l. quæ legata* 18. *l. non omne* 144. *§.* 1. *de R. J. l. si voluntate* 8. *C. de resc. vendit.*

27. Ubi

XXVII.

Ubi verò legitima in dotem est, fit ejus æstimatio ex tempore mortis.

l. Cum quæritur 6. juncta auth. Novissima, ubi Dd. C. de inoff. test.

XXVIII.

Quo casu quæritur, an minui possit per donationes causa mortis? Negatur.

Per l. 2. C. de jure dotium. Cum enim donationes causa mortis capiantur ad instar legatorum, *l. 1. §. 1. D. si quid in fraud. patr. l. ult. de mort. causa donat.* & consequenter sicut legata ex hereditate delibentur, *l. Legatum 116. de leg. 1.* prius est, ut hereditas aliqua sit, quàm ex ea quicquam delibetur. Atqui quo momento incipit esse hereditas, succedit dotalis constitutionis potestas, & vires suas exerit, *d. l. 2. C. de. jur. dot.*

XXIX.

Ad æstimationem dotis etiam hæc spectat quæstio, an, si filia in constitutione dotis læsa fuerit, bonorum, quæ supervenerunt patri, rationem haberi oporteat, an verò eorum tantùm, quæ pater constitutionis tempore habuit? Si æquitatem attendamus, fieri debet æstimatio dotis

ex

ex proportione illorum bonorum, quæ mortis tempore fuerunt.

Rationes nostræ assertionis sunt istæ, quod ejusmodi renunciationes, quibus filia dote constituta contentam se fore, nec quid amplius postulare pollicetur, odiosæ sunt, & juris civilis rationi contrariæ, *l.3. C. de collat. l. ult. de suis & leg. hered.* Deinde quia in futurum tempus quo nimirum legitima debebitur, conferuntur. Unde, quia in illud dispositio confertur, præcipuè spectandum est, *l. Stichus 39. de man. test. l. quod sponsa 4. C. de don. ante nupt.* Tertiò, quia istæ renunciationes tacitam hanc conditionem habent, si legitima quãdocunq; debebitur, *Dd. ad l. qui superstitũ 94. de acquir. hered.* Quartò, quia ante tempus mortis renũciatio quantumvis jurata nullum potest propter tacitã istam conditionem habere effectum. Tandem cum cõtractus non ex eo tempore, quo stipulatio intervenit, sed quando ea utilis est vires suas habere incipiat, *l. si Stichum 8. §. si quis ita, & l. quoties 14. §. 1. de novat.* in æstimatione læsionis ineunda cõtractus tempus nihilominus inspici poterit, *l. 3. §. scio, l. quod si minor 24. §. restitutio, l. verum 11. §. item non restituitur, D. de minor.*

XXX.

Læsionis, ob quam agitur ad rescindẽdam venditionem, æstimatio fit ex cõtractus tempore; & secundum communem valorem.

l. Si voluntate 8. C. de resc. vend. l. pretia rerum 63. D. ad l. Falc. l. si servum 33. ad l. Aquil. l. Rutilia Polla, 96. de contr. empt. Cum enim pretia rerũ pro locorum & tem-

porum varietate mutentur, non satis probata videtur læsio, si testes dicant, tanti rem nunc esse, quia potest accidere, ut res eadem manente bonitate aut statu forte vel pluris sit vel minoris, pretio sc. ex aliis causis extrinsecus immutato, *l.3 D.de condict.trit.*

XXXI.

De qua læsione cum tractatur, non immeritò quæritur, An habenda sit ratio pacti de retrovendendo? Affirmatur.

Facit enim hoc pactum contractui adjectum partem pretii, *l. fundi partem 76. de contr. emt. l.si venditor 6, §.1 in fin. D.de serv. export. l.ult. D.de pact. inter emt. & vent.* Distingvendum tamen est, an fuerit in continenti adhibitum, an verò ex intervallo. Nam si in ipso venditionis tractatu intervenit, contractui inest illud pactum, quia quæ in continenti fiunt, inesse videntur, *l.jurisgentium 7. §. quin imo; D.de pact. l, lecta 40. de rebus cred.* Ubi verò ex intervallo secutum est, & proinde ex mera liberalitate emtoris, partem pretii constituere nequit. Magis enim hoc casu accedit ad causam donationis & liberalitatis, *argumento l.donari 29. de don. l.donari 82. de R.J.*

XXXII.

Læsionis ex contractu locationis ortæ æstimatio fit confusis omnium annorum, in quos locatio facta est, fructibus & pensionibus.

L.licet certis 8. C. de locato. Quia cum sequentium fertilitate compensari debet, quod priorum ubertati defuit. *l. ex conducto 15. §. Papinianus 4. (alias incipit, si*

ann.

nno) *D. locati* Neq; enim tot videri debent locationes, quot sunt anni, sed omnium annorum unica & consequenter individua est locatio, licet multas & distinctas habeat præstationes, quia omnium rerum essentiæ sunt individuæ.

XXXIII.

Donationis inofficiosæ, ex qua læsum se filius conqueritur, æstimatio fieri debet computatis omnibus donationibus, & mortis inspecto tempore.

Illius ratio est, quod ex pluribus donationibus simul junctis fraudandi animus æquè præsumatur, atq; ex una, quæ sit universalis. Nec interest, an per unicam an verò per plures fraudem quis in legitima patiatur. Ex quo fit, ut priores quoq; donationes, licet inspecto initio non fuerint inofficiosæ, tamen revocari debeant, quia hic potissimum eventus spectandus est, ut ferè alias semper, quoties de fraude disputatur, *l. 1. & ult, C. qui manumitti non poss.* & fraus cum effectu accipienda est, *l. 1. in fin. D. de statulib. l. ait prætor 10. §. 1. D. quæ in fr. cred. l 1. §. pen. D. si quid in fr. patr.*

Mortis autem tempus ideò spectari debet, quia accidere potest, ut donator post factam donationem alia bona acquirat, ex quibus legitima mortis tempore filio dari possit, etiam ex patrimonii comparatione, quod ante donationem habuit. *Nov. 92. vers. in* tantum autem aucta quantitate, quantùm habuit substantia patris, antequam donationibus exhauriretur.

XXXIV.

Æstimatio quanti plurimi, quam in omnibus etiam stricti juris judiciis

locum habere Dd. ajunt, potissimum frequentatur in l. Aquilia & condictione furtiva.

XXXV.

In lege Aquilia fit damni in alieno servo aut pecude dati æstimatio â tempore damni retrorsum numerando, quanti plurimi servus vel pecus eo anno fuerit. Damni verò in rebus inanimatis dati æstimatio tanti fieri solet, quanti plurimi res fuit proximis triginta diebus.

l.2.l.ait lex 21.l inde Neratius 23.§.3.ad l.Aquil. Facienda tamen est æstimatio secundum commune judicium, non ex singulari affectione, *l.si servum 33. in pr. d. l. ait lex 21.§.fin. & l.seq.ad l.Aquil. l. 62. in fin. l.63.ad l. Falc. §.illud.inst.de leg.Aquil.* & comprehendit omnes expensas ratione læsionis contingentes, etiam operarum cessantium & impeditarum, tàm præsentium, quàm futurarum, *argumento l. 3. si quadr. paup. fec. dic. l. 1. & l.fin. ff.de his, qui eff. vel dejec. l.7.§.4.ad l.Aquil.*

XXXVI.

Æstimatio rei ablatæ in condictione furtiva hoc modo solet iniri, ut id tempus spectetur, quo res unquam plurimi fuit.

L.8.§.1.*D.de cond.furt.* ubi hac additur ratio, quod semper moram fur facere videatur.

XXXVII.

In rerum permutationibus, quando

rem

rem tradere nequeo, quia vel periit, vel deterior facta est, ita fit æstimatio, ut præstem quanti plurimi res fuit â tempore moræ usq; ad tempus condemnationis.

L. 3. *§. in hac. ff. commod. l. pen. & ult. ff. de cond. trit.* ut in cæteris bonæ fidei judiciis. Idem esset si præstaretur, utro tempore pluris fuit, an moræ an condemnationis, ut loquitur Ulpianus in *l. 3. §. ult. D. de act. emt.* non ideo tamen excluderetur condemnatio ejus, quod præterea intersit, quia æstimatio quanti plurimi non excludit præstationem ejus quod interest. Est enim ipsa res, quæ principaliter debetur; id verò, quod interest, est quiddam accessorium.

XXXVIII.

Ad æstimationem quanti plurimi tenetur quoq; Emphyteuta, qui canonem ad dictum diem & locum non solvit.

Quia hoc casu sola dies interpellat ad cõstituendũ in mora debitorem, cum ad domum ejus ire creditor non debuerit, quod tamen regulariter facere teneretur, si de die & loco nihil convenerit, *l. item illa 18. ubi not. D. de const. pec.* Siquidem non solet contrahi mora, nisi per interpellationem factam congruo loco & tempore, *l. mora 32. D. de usur. l. si pupillus 127. de V. O.*

XXXIX.

Æstimatio ejus, quanti ea res est, vel quanti eam rem patet esse, continere de-

bet veritatem, hoc est verum rei pretium.

L *Inter hæc* 179. *de V. S. l.* 139. *eod. l. tutor* 8. *ff. de in litem jur. l.* 2. §. *ult. qui satisd. cog. l. novissime* 7. §. *quod ait prætor, Quod falso tut. aut. l.* 1. §. *fin. ff. Si quis jus dic. non obt.* Solet tamen nonnunquam illa æstimatio pro diversitate actionum multiplicari, ut patet *ex* §. *omnes & seqq. inst. de act. l. ait prætor* 4. §. *hæc a. actio, ff. Vi bon. rapt. l.* 2. §. *in hac actione* 13. *eod. l. si quis servum* 9. §. 1. *de serv. cor. l. item si* 14. §. *quadruplicatur* 7 *ff. quod met. ca.* Interdum quoq; continet ea æstimatio id, quod interest, *ut in l. Si commissa* 13 *Rem ratam hab. l.* 3. §. *ult. uti poss. l.* 4. §. *in eum, de damn. inf. l. quoties* 81. *de V. O.*

X L.

Ejus, quod interest, æstimatio, cum in facto non in jure consistat, sæpe ad exiguam summam propter probationum inodiam reducitur.

L. quatenus 24. *de* R. *J. l. ult. de stip. prætor.* Duplum tamen *ex l. un C. de sent, quæ pro eo quod interest.* excedere non potest, nisi quando venditor ejus rei, quæ creditoribus obligata est, convenitur ex stipulatione ad id, quod interest. Eo enim casu debet venditor condemnari in id omne, quod emtor ad inhibendam hypothecariam creditori sive sortis sive usurarum nomine solvere coactus fuit. Non enim potest inhiberi hypothecaria, nisi offeratur & solvatur creditori totum, quod ei debetur, cum debiti partem solvendo non possit pignus pro parte liberari, *l. in executione* 85. §. *pen. de V. O. l. quand. u* 6. *C. de distr. pign.*

41. Qui

XLI.

Qui ex causa commodati mihi debet speciem, quæ perempta est, præstare potest æstimationem ejus vel boni viri arbitratu, vel præstito in litem jurejurando.

Quando scilicet nec judex, nec alius vir bonus æstimare potest rem absq; jurisjurandi delatione, quod evenit, cum ea peremta est post moram ante litem contestatam, *l. in actionibus. §. plane, cum lege seq. D. de in lit. jur.*

XLII.

Disputationem claudat hæc quæstio, Quomodo annuum legatum vel debitum uno certoq; pretio æstimandum sit? Distingvimus, an ex ultimè voluntate, an verò ex contractu inter vivos debeatur.

Ubi enim ex ultimâ voluntate debetur, ea servatur forma, quæ præscripta est *in l. computationi 68. ad. l. Falc.* Quando verò ex contractu inter vivos aliquid annuum debetur, attendi solet *l. Si quis argentum 35. §. Sin autem donator, versic. in reditibus autem, C. de donat.*

F I N I S.